

3/6

34

KRYSANTEMEN OCH SVÄRDET

RUTH BENEDICT är en framstående representant för en ny riktning inom etnografien, eller, för att begagna det anglosachsiska uttrycket, den sociala antropologin. Denna riktning innebär en brytning med den förut härskande linje vars främste målsman var den för några år sedan avlidne professorn vid London School of Economics Bronislaw Malinowski. I Malinowskis arbeten dominerar tendensen att se de primitiva folkens kultur såsom betingad av deras materiella villkor; religion och sexuell liv blir, för att nämna två exempel, ställda i sammanhang med den inom samhället härskande produktionsordningen. Man har därför talat om en funktionell antropologi; Malinowski gick så långt att han i ett arbete (*The foundation of faith and morals*) sökte visa att alla religiösa föreställningar var rationella i den meningen att de var ägnade att leda till beteenden som från den materiella produktionens synpunkt tedde sig ändamålsenliga. Malinowski själv var utpräglat konservativ, men hans lära kunde, på grund av det starka framhävandet av skeendets och handlingarnas rationella beskaffenhet och hävdandet av de materiella företeelsernas primat, sägas innebära en tillämpning av marxistiska teorier.

Till denna tankegång ställer sig Ruth Benedict, Margaret Mead och andra alltigenom kritiska. För dem gäller det att finna den livsåskådning, eller riktigare den bild av livet som kännetecknar ett folk och att utifrån detta perspektiv se folkets kultur i ett sammanhang. Man gör inte gällande att det finns något förnuftsmissigt i denna kultur, dvs. att den är ägnad att verka från någon synpunkt livsfrämjande, man söker icke efter någon rationell grund till att vissa levnadsformer blivit förhärskande — vad man vill och tror sig kunna visa är blott att det finns ett sammanhang i den studerade kulturen, att den representerar en särpräglad stil. I sin berömda bok *"Patterns of culture"* skildrar Benedict med konstnärlig kraft några primitiva stammar som påstås vara präglade av en dionysisk respektive en apollinsk livsstil. Inom en stam är tvära omkastningar typiska, man växlar mellan försakelse och utsävningar, inom en annan härskar mildhet, lugnet och den svala måttfullheten. Det är här, väl att märka, icke fråga om någon

som helst rasmystik, orsaken till skillnaderna anses vara "tillfälligheter", vilka en gång bestämt det gryende samhällslivets inriktning. Däremot kan riktningen sägas vara antirationalistisk i den meningen att avgörande motsättningar fastställs utan försök till någon rationell förklaring och även däri att folken på grund av skilda handlings- och tankevanor ter sig så djupt olika att en ömsesidig förståelse, ett gemensamt "språk" verkar otänkbara. Det är ingen tillfällighet att Ruth Benedict använder termer från Nietzsche och tankelinjer från Dilthey och Spengler, knappast heller att denna riktning uppkom vid en tid då antiintellektualistiska och relativistiska strömningar på alla områden angrep förnuftsstron och insvepte även tanken i halvdunkel.

I sin senaste bok *Krysantemen och svärdet* ("The chrysanthemum and the sword, Patterns of Japanese culture") har Ruth Benedict sökt tillämpa denna metod på den japanska kulturen. Hon skildrar japanerna under jämförelse med amerikana

ner på samma sätt som hon för tolv år sedan beskrev New Mexicos puebloindianer mot bakgrunden av stammar i nordvästra Amerika och på Nya Guinea. Hon samlade material till sin bok under kriget, då hon var anställd i "byrån för moralisk analys av främmande folk"; det gällde att bilda sig en uppfattning om hur japanerna skulle reagera mot bestämda åtgärder, såsom en bombning av det kejsrerliga palatset eller en av atombombens användning framtvingen kapitulation, och att klarlägga vilka former av propaganda som bäst passade för Japan.

Ruth Benedicts arbete får sitt intresse genom försöken att insätta drag i japanernas "karaktär" och uppträdande, som för oss synes underliga och motsägande, i ett enhetligt sammanhang. Författarinnan är den första att erkänna att dessa försök måste lida av stor osäkerhet: själva utgångspunkten är ju att japanernas livsstil och föreställningsvärld är helt andra än de västerländska folkens, och därför är det rent principiellt ett tveivelaktigt företag att söka skildra dem med en begreppsapparat som icke är deras, utan Västerlandets. Analysen måste lida av stora brister, men icke desto mindre kan den belysa ting som utan användning av denna metod blir helt oförståeliga.

Ett gott exempel av mindre format är japanernas uppträdande som krigsfångar och deras behandling av sådana fångar. Benedict framhåller det kända faktum att japanerna i regel hellre slagits till sista man än givit sig. Särskilt i början av kriget tog amerikanerna som krigsfångar nästan endast sjuka eller sårade soldater. Detta berodde enligt Benedict väsentligen på att fångenskapen uppfattas som en olidlig förnedring, medan fruktan för döden är ringa. Men då en japan väl blivit fånge uppträder han efter västerländsk syn fegt och ärelöst: han lämnar gärna uppgifter som är av värde för fienden och är över huvud undergiven gentemot sina nya härskare. Motsättningen mellan dessa beteendeformer är dock endast skenbar, eller riktigare, beteendeformerna ter sig oförenliga blott från våra speciella utgångspunkter. Ty med fångenskapens skam följer enligt japanernas inställning ett sådant elände att det så att säga inte längre lönar sig att hålla på den egna värdigheten; den fångne japanen är moraliskt knäckt. Japanernas hårdhet mot de krigsfångar de tagit förklarar på samma sätt: fångarna är så ärelösa att de inte förtjänar en anständig behandling. Liknande föreställningar har spelat in då japanerna efter krigets slut villigt, ofta slaviskt, underkastat sig segrarna; de känner sig ha förlorat kriget, och därmed är deras vilja till självhävande bruten på ett helt annat sätt än hos en besegrad västerländsk nation.

Attityden till krigsfångar är en belysande detalj. Den är ett tecken på att den japanska moralen — enligt Benedicts terminologi — bygger på skamkänslan, icke på skuldkänslan. "Skamkulturer litat på yttre sanktioner för att säkerställa ett gott uppträdande, icke, såsom verkliga skuldkulturer, på en inre övertygelse om synd." De magiska orden för japanerna är korrekthet och värdighet, icke rättvisa eller godhet. Det gäller att i detalj följa vissa normer för uppträdandet; en japan som förbrutit sig mot en sådan norm känner samma skamkänsla som en amerikan då han kommer till en bjudning i smoking i stället för i kavaj, men känslans styrka är av en helt annan grad. En vänlighet måste kompenseras med en annan vänlighet, en förolämpning måste utplånas genom hämnd; kravet är för japanen lika tvingande som långivarens krav på låntagaren för amerikanen. En följd härav är att för västerlänningen oförklarliga omkastningar möjliggörs; en japan som känner sin heder kränkt av en annan kan från trogen tjänare förvandlas till en hätsk och förrädisk fiende. Tävlningar i kunskapsprov o. dyl. undviks så långt möjligt i Japan, ty ett nederlag fattas som en oförrätt från den segrandes sida, och denna inställning försvagar förmågan av ansträngning.

Situationen kan också uttryckas på det sättet att de yttre formerna från japansk synpunkt är viktigare än sinnelaget, att den japanska kulturen är världslig i en djupare mening än den västerländska. Härmed sammanhänger att tro på ett evigt liv med belöning och straff saknas. Hela den för Västerlandet centrala föreställningen om en inre eller utomvärldslig domsmakt — gott samvete eller

en dömande gud på den yttersta dagen — har i Japan ingen motsvarighet; den ersättes av önskan att "bevara sitt ansikte", att uppträda så att man icke blir beskyldd för brott mot härskande konventioner.

Till dessa konventioner hör den sociala hierarkins rättmätighet och orubblighet. Lydnaden är lika viktig som värdigheten — i värdigheten ingår respekt för lydnadsplikten. Denna lydnad gäller i första rummet kejsaren, men den ger sin prägel åt allt gruppliv, icke minst familjelivet: sonen skall lyda fadern, den yngre brodern den äldre brodern, kvinnan mannen, hustrun svärmötern. Det finns inga oreglerade förhållanden: hela samhället är genomsvyrt av rättigheter och skyldigheter, av underordnings- och överordningsförhållanden, av konventioner som måste följas. Den japanska staten, som under så lång tid fortlevde nästan utan förändringar, har lämnat dessa hierarkiska, statiska tendenser i arv. "Ett gott liv" i Japan är en invecklad sak, det är som att utan anmärkning delta i en dans med tusen turer; svårigheten ligger inte i att man måste grubbla och välja: allt är reglerat.

Ruth Benedicts bok, ur vilken blott några få synpunkter här kunnat beröras, är utomordentligt stimulerande genom det ambitiösa greppet och författarinns fantasi, intelligens och stil. I vad mån framställningen är riktig kan naturligtvis en anmälare med obetydliga och blott bokliga kunskaper om Japan inte avgöra. En viss skepsis måste dock redovisas. Det konstruktiva draget är så framträdande att läsaren blir misstrogen: väljer författarinnan inte fakta som passar henne, överdriver hon inte i sitt begär att nå eleganta synteser? Skildringen av uppfostran i Japan är inte övertygande — och denna uppfostran skall likväl förklara allt annat. Amerikanska recenser har påpekat att Benedict inte varit i Japan och att det Japan hon beskriver sannolikt icke är detsamma som dagens. Men även om boken vore helt diktad, är den värd att läsa; den är en lysande intellektuell prestation.

Herbert Tingsten

D. N.

4/6 1947

Indisk avspänning?

Den brittiska regeringen har än en gång visat sin ärliga önskan att lösa det indiska problemet på självstyrelsens eller den fulla självständighetens grund. Dess senaste förslag innebär ett principiellt godkännande av den muhammedanska ståndpunkten: det brittiska Indien skall uppdelas i ett Hindustan och ett Pakistan. För ögonblicket synes en uppgörelse på denna linje tänkbar. Den allindiska kongressen, som under senaste tid visat sin benägenhet att resignera inför muhammedanernas krav, har förklarat sig kunna godta förslaget, om också "utan glädje". Det muhammedanska förbundets ledare gör reservationer, men ställer sig inte helt avvissande. I England synes man, av gårdagens parlamentsdebatter att döma, inom alla läger vara mer förhoppningsfull än tidigare; man räknar även med att de tilltänkta indiska staterna skall stanna inom det brittiska samväldet såsom dominions.

Redan under kriget lovade England att Indien omedelbart efter världskampens slut skulle få fritt bestämma om sin framtida ställning. Endast ett villkor framfördes: att en för de viktigaste indiska folkgrupperna — främst hinduer och muhammedaner — acceptabel lösning skulle kunna utformas. I enlighet med detta löfte framlades ett förslag i maj 1946, som hör till de mest egenartade författningsutkast historien känner. Indien — furstestaterna såväl som det brittiska Indien i egentlig mening — skulle bilda en federation med endast utrikespolitik, försvar och samfärdsel som samfälliga frågor; övriga frågor skulle avgöras lokalt eller under samverkan mellan skilda provinser. Men även i fråga om de till federationen över-

lämnade ämnena tänkte man sig en viss autonomi; då det gällde ärenden av större betydelse ur de religiösa riktningarnas synpunkt skulle för ett beslut fordras inte blott majoritet inom det allindiska parlamentet, utan även majoritet inom de religiösa riktningarnas parlamentsgrupper var för sig, dvs. i praktiken skulle den muhammedanska minoriteten få vetorätt. Därmed ville man bryta udden av muhammedanernas krav på ett självständigt Pakistan. Det lyckades inte. Alla var missnöjda, och det muhammedanska förbundet sade blankt nej. Ett nytt skede av inre stridigheter, som krävt många tusen människoliv, började.

Nästa milstolpe var den konstituerande nationalförsamlingens sammanträde i december. Om denna församling nådde enighet, var engelsmännen beredda att ge sin medverkan vid tillämpningen av dess beslut. Men församlingen blev från början ett rumpparlament utan verklig auktoritet, ty de muhammedanska medlemmarna, ungefär 80 av 300, vägrade att inställa sig. Krisen skärptes, dag efter dag kom bud om blodiga strider mellan hinduer och muhammedaner i Penjab och Bengalen.

Den 20 februari i år deklarerade den engelska regeringen sitt beslut att under alla förhållanden lämna Indien i juni 1948. Det ansågs omöjligt att länge upprätthålla en ordning som av alla erkändes vara provisorisk: antingen måste, sadet det, England utrymma Indien, eller också måste man bestämma att det brittiska väldet skulle bestå ytterligare i ett eller annat årtionde. Regeringen hoppades på att dess "hot" om total utrymning skulle framtvinga något slags uppgörelse i Indien, att risken av en allmän desorganisation vid den brittiska regimens avveckling skulle driva de fientliga folkgrupperna samman. Från konservativt håll angreps beslutet med stor skärpa vid de stora parlamentsdebatterna i mars. England hade svikit sin plikt, förklarade Churchill och andra; det Indien som så länge blomstrat under brittisk ledning skulle nu ödeläggas av inbördeskrig.

Såtillyvida synes den brittiska regeringen ha räknat rätt som de indiska riktningarnas vilja till samförstånd stärkts genom vissheten att England icke för framtiden är att påräkna som hjälpare och skiljedomare. Osäkert är dock om inför